

EKOLOJİ ÖRGÜTLERİ 1.YIL DEPREM RAPORU

5 Şubat 2024

GİRİŞ:

Rapor hazırlık döneminde; 6 Şubat depremlerinin yaşandığı tüm illerdeki ekoloji, emek ve meslek örgütleriyle haftalık hibrit toplantılar yapılarak bilgi toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Toplantılarda doğa, hukuk, sağlık, göç, ekonomi, sosyoloji vb. farklı alanlarda bir yılda yaşananların ve bir yılın sonunda gelinen durumun tespit edilmesine yönelik gündem belirlenmiştir. İçerik olarak toplantılarda aktarılanların yanısıra bir yıl içinde ekoloji, emek ve meslek örgütleriyle, yerel örgütlenmelerce yapılan gözlemler, basın açıklamaları, eylemler, ve raporlama çalışmalarından süzülen bilgiler rapora eklenmiştir. Raporlama tekniği bakımından ilk raporumuzda olduğu gibi verili durumunun aktarımının ardından her konu başlığı için bir analiz üretme yöntemi benimsenmiştir. Yerinde doğrudan gözlem ve görüşmelerin yanı sıra açık kaynaklardan elde edilen sayısal verileri kullandığımız raporumuzda, mevcut durumun güncel, gerçek halini ortaya koymayı hedefledik.

İçindekiler:

1. Kısım

- **Ekolojik Ve Sosyolojik Tahribat**

Bölüm 1: Ekokırım Suç Mahalli Alanları Bir Yıl Sonunda Daha Fazla Genişledi: Enkazların Kaldırılması, Hafriyatın Taşınması ve Moloz Alanları

Bölüm 2: Ekokırım Suç Mahalli Bir Yılda Giderek Daha Da Genişledi: Yıkım Projeleri Deprem Bölgesinin Toparlanmasına Engel

Bölüm 3: Yasal Düzenlemeler Hak Gasplarını Artırıyor, Yeniden Yapılaşma

Bölüm 4: Türcü Aklın Enkazında Hayvanlar

Bölüm 5: Barınma Hakkı Gasp Ediliyor: Sağlıksız Ve Güvenliksiz Koşullarda, Ekokırım Suçları Üzerine İnşa Edilen Geçici Yaşam Alanları

Bölüm 6: Deprem Ardından Kurumların Destek, Yardım Boyutları /Halkın Geçim Alanlarının Durumu, Geçinememe Halleri

Bölüm 7: Deprem Sonrası Göçün Boyutu

2. Kısım

- **Sonuç: Egemen Akıl Yaşamı Bozuma Uğratmaya Devam Ediyor, Ne Yapmalı? Nasıl Yapmalı?**

1. KISIM

EKOLOJİK VE SOSYAL TAHRİBAT

**BÖLÜM 1: EKOKIRIM SUÇ MAHALLİ ALANLARI BİR YIL
SONUNDA DAHA FAZLA GENİŞLEDİ: ENKAZLARIN
KALDIRILMASI, HAFRİYATIN TAŞINMASI VE MOLOZ ALANLARI**

BÖLÜM 1: EKOKIRIM SUÇ MAHALLİ ALANLARI BİR YIL SONUNDA DAHA FAZLA GENİŞLEDİ: ENKAZLARIN KALDIRILMASI, HAFRİYATIN TAŞINMASI VE MOLOZ ALANLARI

“Yaz aylarında sıcaklarla birlikte o kadar yoğun bir hava kirliliği oldu ki caddede yürüme sıkıntısı yaşadık. Özellikle kronik hastalığı olanlar, astımı olanlar. Mesela ben bunu çok sık yaşadım. Elimizde ilaçlarla dolaşmaya başladık. Mesela çalışma masamı on beş dakikada bir silmek zorunda kalıyorum” (Antakya Çevre Koruma Derneği, Nilgün Karasu)

BÖLÜM 1: EKOKIRIM SUÇ MAHALLİ ALANLARI BİR YIL SONUNDA DAHA FAZLA GENİŞLEDİ: ENKAZLARIN KALDIRILMASI, HAFRİYATIN TAŞINMASI VE MOLOZ ALANLARI

TESPİTLER:

Bina yıkımları, hafriyatlar: Deprem bölgelerinde hasarlı binaların yıkımlarının, var olan yönetmelikteki koşullara bile uymadan yapılmış olduğu görülmektedir. Yıkımlar esnasında tozumu engellemek için 'yıkımın su sıkılarak yapılması' çoğu yerde bir yöntem olarak kullanılmamış, halk ve canlı sağlığı yok sayılmıştır. Molozların taşınması esnasında da gerekli tedbirler alınmamış, molozlar kamyonlara yüklenmelerinin ardından üstü açık biçimde taşınmıştır. **Yıkım ve taşıma sonucu meydana gelen tozuma, bir sis bulutu gibi kent silüetinin ayrılmaz parçası olmuştur.** Malatya'daki ekoloji aktivistleri ve yerelden halkın aktarımlarına göre; yeraltı sularında kirlilik artmış, asbestin ve enkaz tozlarının etkileriyle Beydağları bölgesinde gözle görünür boyutta hava kirliliği, sis çoğalmış ve bugüne kadar hiç görülmemiş kapalı hava durumlarıyla karşılaşmıştır.

Yıkımlar yapılırken enkaz alanında çalışan işçilerin, iş güvenliği ve işçi sağlığı yok sayılmıştır. Yıkım ve ayrıştırma çeşitli ihalelerle şirketlere verilmiş, ihaleyi alan şirketler de işi başka şirketlere taşere etmiştir. Halkın deneyimlerinden aktardıklarına göre; yıkımlar esnasında şirket çalışanları tarafından su borularına, çevreye zarar verilmiş, kimi zaman ağaçlar kesilmiş ve yıkım çalışmaları ticari-kâr odaklı bir anlayışla yürütülmüştür.

Enkaz döküm alanları: Yıkımın gerçekleştiği yerlerde kişi başına ortalama 12 ton inşaat yıkıntı artığı düşmektedir. Depremden etkilenen bölgelerde enkazlar, yalnızca inşaat molozlarından ibaret değildir. Günlük tüketim eşyaları olan mobilyalar, elektronik atıklar, tıbbi atıklar, evsel atıklar ve altyapıda bulunan atık sular enkazın bir parçasıdır. Başta kimyasallar, toksik içerikli bileşenler ve asbest gibi mineraller ve çeşitli kirleticiler, enkazın altında kalan diğer malzemelerle karışarak kontamine atık sınıfında değerlendirilmektedir. Atık yönetimi adına yürütülen enkaz kaldırma, taşıma ve depolama işleminde yapılan yanlışlar bölgede kısa vadede atık kaynaklı kirliliğe ve uzun vadede ise ekolojik yıkıma neden olacaktır. İçeriğindeki kirleticilerin ve diğer bileşenlerin belirsiz olduğu bu atıklar, ilk olarak depremden etkilenen halkın geçici olarak konakladığı yerleşim yerlerine en yakın yerlerde depolanmaya çalışılmıştır. (Hatay 1.Yıl Raporu)

Enkaz döküm alanlarına ait yerinde yapılan gözlemlerde Mart ve Mayıs aylarında Malatya, Hatay, Gaziantep, Adıyaman illerinde 18 lokasyonda tespit etmiştik. Gözlemlerimiz:

Malatya/Mamürek (5/5/2023), Antep/Karaburçlu Köyü (Nurdağı-İslahiye Arası) (3/5/2023), Hatay/Narlıca-Altınözü (25/4/2023), Adıyaman-1 (4/5/2023), Adıyaman-2 (4/5/2023), Adıyaman-3 (4/5/2023), Malatya/Doğanşehir (5/5/2023), Hatay/Koçören (10/4/2023), Antep/İslahiye (3/3/2023), Hatay/ Kanberli Köyü-Altınözü Yolu Üzeri (10/4/2023), Hatay-Samandağ (10/4/2023), Hatay/Hassa (3/5/2023), Hatay/Antakya-Atatürk Caddesi Kenarı (10/4/2023), Hatay/Antakya-Primemall Avm'nin Civarı (10/4/2023), Hatay/Enek, Altınözü Yolu Üzeri (10/4/2023), Malatya/Polat Köyü-Doğanşehir (5/5/2023), Malatya/Ören-Doğanşehir (5/5/2023), Maraş/Elbistan olarak gerçekleşmiştir.

Hatay'da molozlar Asi Nehri'nin kenarlarına, tarım arazilerine ve geçici yaşam alanlarının yakınlarına dökülmüştür. Hatay'da Harbiye Şelalesi dolaylarına moloz dökme durumuna karşı halkın gösterdiği tepki karşısında bu durumun önüne geçilmiş, toplumsal örgütlülükle önüne geçilen bu doğakırımamurei az da olsa umudu artırmıştır. Hatay'dan aktarım yapan ekolojistlerin verileri moloz dökümü için önceden bir karar dahi alınmadan kimi zamanlarda molozun döküleceği yere şoförün karar verdiği absürt bir durumla karşı karşıya olduğumuzu ortaya koymaktadır. Mileyha Sulak Alanı moloz döküm alanı olarak seçilmiş, yerel halk ve ekolojistlerin tepki göstermesi sonucu moloz dökme işlemi sonlandırılmıştır. Kirletici öğelerden denizel alan da nasibini almış, deniz kenarları moloz döküm alanı olarak kullanılmıştır. Depremin ilk zamanlarında Deniz Stadyumu'na kurulan çadırkentteki yaşam hiçe sayılmış, hemen yanı moloz döküm alanı olarak seçilmiştir. Süreç içerisinde çadır kent alandan çıkarılmış ama moloz dökme ve ayrıştırma işlemleri devam etmektedir. Depremin birinci yılına gelindiğinde ise Hatay'da toplamda 38 döküm sahası yaratılmıştır. Ağır hasarlı binaların yıkımını büyük ölçüde bitmesi nedeniyle enkaz taşıma ve dökümleri önemli ölçüde azalmış olsa da orta hasarlı binaların güçlendirilmesinin gerçekleşmemesi durumunda, yine yıkımların devam etme ihtimali bulunmakta, moloz taşıma, döküm ve ayrıştırma işlemleri bir tehlike olarak deprem bölgesinde var olmaya devam etmektedir.

Narlıca ve Koçören'de zeytinliklerin bulunduğu vadi döküm alanı olarak seçilmiş, yasalarla korunan zeytin savunmasız bırakılmıştır. Taş ocaklarının ve şehir çöplüğünün bulunduğu Narlıca'da iki adet enkaz döküm alanı yaratılmıştır.

Malatya'da 14 köyün sulak alanlarının, bağ bahçelerinin olduğu Mamurek'e adli enkazlar yığılmış, Malatya Şehir Mezarlığı'nın yanına, tarım arazilerine ve doğal alanlara dökülmüştür. Depremden sonraki ilk haftalarda suç mahallini yok etme telaşıyla Doğanşehir'de molozlar çöplerle birlikte yığılmıştır.

Köylerin ve kayısı ağaçlarının yanına çöpler, beton binaların ve toprak evlerin molozları dökülmeye devam edilmektedir. İlçe merkezine 8 km uzaklıkta devasa bir çöp, asbest, kimyasal karışımı oluşmuş durumdadır.

Adıyaman'da depremin ardından molozlar Atatürk Barajını besleyen dere yataklarına dökülmüştür. STK'ların verdiği tepki sonrası molozlar farklı alanlara götürülmüş fakat bu alanlardaki ekolojik yıkım riski de hesaplanmamış, ekolojik yıkım boyutunda bir iyileşme sağlanmamıştır. Atık ve molozlar Göksu Barajının bulunduğu yere taşınmış, Karapınar Mezarlığı yanı döküm alanı olarak seçilmiştir. ***Kayıplarının mezar ziyaretine giden halkın orada da yıkılan evlerinin enkazı ile karşılaşması bir toplumu yasını yaşarken ağırlaşmış bir travmayla karşı karşıya bırakmaktadır.*** Şehir merkezine 5 km uzaklıktaki 3 köyün ortasına; tarım arazilerini sulayan, Urfa'nın içme suyunu karşılayan Atatürk Barajı'na kavuşan Ziyaret Çayı'nın yanı döküm ve ayrıştırma yeri olarak seçilmiştir. Yine çimento fabrikasının etkisini yıllardan beri yaşayan Börgenek Köyü, bu sefer de moloz döküm alanının yıkıcı etkisiyle mücadele etmektedir

Karaburçlu Köyü'nün hemen yanı olan Nurdağı, hiçbir önlem alınmadan demir ayrıştırması da yapılan bir enkaz döküm alanına dönüştürülmüştür. Antep, İslahiye'de üniversite inşaatı için istimlak edilen köylünün arazisi enkaz alanına çevirilmiş, yakınında otlayan hayvanlar hayatlarını kaybetmiştir.

Maraş'ta molozların merkeze çok yakın alanlara döküldüğü hatta yanlışlıkla şahıs arazilerine döküldüğü aktarılmıştır.

Elbistan'da moloz döküm alanları; mera alanına, çöp dağlarının yanına yapılan döküm yolun iki kenarına yayılmış durumdadır. Ceyhan Nehri besleyen havza zehirlenmeye devam ediyor.

Enkaz atıkları nerede bir zeytin bahçesi, bir portakal bahçesi, bir dere yatağı ve nerede bir sulak alan varsa yanına yamacına döküldü/dökülmektedir ve sonuç olarak; plastik, asbest, ağır metal ve diğer kirleticiler sonsuza kadar besin zincirine karışmaktadır.

Asbest: Dünya Sağlık Örgütü'ne göre "kesin olarak kanserojen" olarak sınıflandırılan asbest, mezotelyoma yani akciğer zarı kanseri dahil birçok hastalığa yol açabilmektedir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkililerince havada asbest olmadığı bilgisi verilerek yurttaşlara rahat olun çağrısı yapılmıştır. Asbest içeren katı maddelerle ilgili gerekli tedbirleri alma sorumluluğu ise yüklenici firmalara verilmiştir. Hatay Valiliği ise 15 Temmuz 2023'de kentte asbestin mevzuat standartlarının altında olduğunu iddia etmiş ancak açıklamada esas alınan sınır değer, işçi sağlığı açısından koruyucu önlemlerin de uygulandığı çalışma mevzuatı için geçerli olduğunun anlaşılması uzun sürmemiştir. Bilim insanlarına göre, tek bir asbest lifi bile akciğer kanseri, akciğer zarı kanseri, kanser dışı ağır ve ilerleyici akciğer hastalığına (asbestosis) neden olabilmektedir.

Depremden zarar gören binaların yıkımı asbestli malzemenin sökülmesi yapılmadan gerçekleşirken, iş makineleri bu malzemelerin mikron boyutuna kadar kırılmasına yol açmaktadır. Asbest lifleri rüzgârın da yardımıyla çok büyük bir alana kontrolsüzce yayılabilmektedir. Bölgede yapılan gözlemler sırasında koruyucu maske kullanımının neredeyse hiç olmadığı, hemen herkesin toza doğrudan maruz kaldığı görülürken, yetkililer maske kullanımının önemine dair bilinçlendirici ya da teşvik edici çalışmalar yapmamıştır.

26 Temmuz 2023'te, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Malatya Temsilcisi Bedir Özten, yayımladığı yazılı açıklamada yıkım çalışmaları esnasında Malatya'da asbest, ampullerdeki civa buharı, kurşun ve PCB maddelerinin kente "zehir saçtığını" dile getirmiştir.

2 ve 3 Eylül 2023 tarihlerinde Çevre Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi'nden uzman bir ekip, bölgeden örnekler toplayarak Türk Akreditasyon Kurumuna (TÜRKAK) kayıtlı bir laboratuvarında ilgili standartlara uygun olarak asbest analizi yaptırmıştır.

Sonuçlar, Hatay'da asbestin toprak yüzeyine, bitkilere ve yaşam alanlarına bulaştığını, rüzgar ve araçlar vasıtasıyla komşu kentlere ulaştığını göstermiştir. Laboratuvar sonuçlarına göre, alınan 45 numunenin 16'sında asbest tespit edilmiş, yaşam alanlarından, floradan, toprak yüzeyinden, araç yüzeyinde biriken tozlardan ve izolasyon malzemelerinden alınan numunelerde asbest çıkmıştır.

Türk Tabipleri Birliği ve Temiz Hava Hakkı Platformu Adıyaman, Kahramanmaraş ve Hatay'da asbest çalışmaları yapmıştır. Yapılan asbest analizleri sonucunda Adıyaman'da 30 örneğin ikisinde, Kahramanmaraş'ta 21 örneğin sekizinde, Elbistan'da ise 15 örneğin ikisinde farklı türlerde asbest tespit edilmiştir. Gaziantep Nurdağı'nda Durmuşlar Mahallesi, Hatay-Antakya ve Yayladağı'nın birçok mahalleleri Kahramanmaraş-Afşin Büyüktatlar Mahallesi, Osmaniye- Haruniye Kırklar köyü yakınlarında asbest bulunduğu tespit edilmiştir.

Ekoloji örgütleri ve yöre halkının asbest tehlikesine dikkat çekmek ve sağlıklı yaşam hakkı taleplerini dile getirmek için yaptığı eylemler sırasında kolluk kuvvetlerinin şiddetine maruz kaldılar.

Yüklenici firmalara emanet edilen asbest önlemleri, enkaz kaldırma çalışmaları sonucu elde edilen hurda metal ve demirlere heba edildi.

ANALİZ: Yasal mevzuatlara uymayan yıkım işlemleri sonucu bölgede bulunan canlıların sağlığı riske edilmekte, kümülatif etki ekosistemi kuşatmaktadır. Enkaz içeriğinde asbest olup olmadığı konusunda denetlenebilirlik çoğu yerde tespit edilemez hallerle karşımızda durmakta ve asbest geleceğin kanser riski olarak halka dayatılmış durumdadır. Ekoloji örgütlerinin enkaz kaldırma, moloz taşıma ve döküm işlemlerinin yarattığı ekolojik tahribatları dile getirmek için yaptıkları basın açıklamaları ve eylemlere karşın var olan uygulamalar devam etmiştir. Depo sahaları olarak dere yatakları, tarım arazileri, zeytinlikler ve deniz kıyısına yakın alanlar seçilmiştir. Bu seçim hiçbir yasal, bilimsel ve teknik esasa uygun yapılmamıştır. Görülen en yakındaki "çukur", depo sahası olarak değerlendirilmiştir. Depo sahalarında zemin uygulamaları yapılmamış, sızdırmazlık, şev duyarlılığı ve stabilitesi araştırılmamış, tozuma, gürültü önleyici işlemler yapılmamıştır.

Bina yıkımlarında ilgili yönetmeliğe dahi uyulmadığı, sulu yıkımın yapılmadığı görülmüştür. Bu yanlış uygulamalar doğa tahribatına neden olurken halk sağlığını ciddi şekilde tehdit etmektedir. **Merkezi anlayışın, iktidar üreten devlet sisteminin toplumun yaralarını sarmak bir yana yarayı derinleştiren ana etken olduğu görülmüştür. Katılımcı, onarıcı ve şeffaf bir yönetim biçimi ısrarla tercih edilmemektedir.**

Zoom toplantıları sırasında Malatya'da asbest ve sonuçlarına ilişkin araştırmalar yapan ve solunum yolu rahatsızlıklarının %80 arttığını ortaya koyan bir hekimin Denizli'ye sürüldüğünün aktarılması toplum sağlığı ve çevre koruma konularında merkezi iktidarın doğru bilgiyi gizleme iradesini sürdürdüğünü düşündürmektedir.

**BÖLÜM 2: EKOKIRIM SUÇ MAHALLİ BİR YILDA GİDEREK DAHA DA
GENİŞLEDİ: YIKIM PROJELERİ DEPREM BÖLGESİNİN
TOPARLANMASINA ENGEL**

BÖLÜM 2:

EKOKIRIM SUÇ MAHALLİ BİR YILDA GİDEREK DAHA DA GENİŞLEDİ: YIKIM PROJELERİ DEPREM BÖLGESİNİN TOPARLANMASINA ENGEL

6 Şubat'ta deprem olmuş, Mart'ın on ikisinde maden arama ruhsat veriliyor. (Kahramanmaraş)

BÖLÜM 2:

EKOKIRIM SUÇ MAHALLİ BİR YILDA GİDEREK DAHA DA GENİŞLEDİ: YIKIM PROJELERİ DEPREM BÖLGESİNİN TOPARLANMASINA ENGEL

TESPİTLER:

Hatay'da şehrin başka bir yere taşınması alüvyal zeminden ve yaşanan büyük tahribattan sonra aktarımcılar tarafından doğru bulunmakta olup kentin merkezi taşınırken bunu insanların hakkını gözeterek, onları yeni hak kayıplarına uğratmadan yapmak gerektiğini dile getirmişlerdir.

Çevre Etki Değerlendirme Süreçleri: Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın, Çevresel Etki Değerlendirme (ÇED) duyuru sayfasından elde ettiğimiz 2022-2023 arasındaki iki yıllık veriler sınıflandırma yapılarak tabloya dönüştürülmüştür. (Tablo raporun ek kısmında bulunmaktadır.) Bakanlığın resmi rakamlarına göre 7 Şubat 2023'den, 31 Aralık 2023 tarihine kadar depremden etkilenen 11 ilde (Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye, Şanlıurfa) toplam ÇED başvuru sayısı 705'dir. Başvuruların 547'si "ÇED Gerekli Değildir" kararıyla sonuçlanmıştır. ÇED süreci başlayan 705 projenin maden, hazır beton/çimento santrali, petrol arama, kum/çakıl ocakları, toplu konut, güneş enerjisi santrali (GES), rüzgar enerjisi santrali (RES), hidroelektrik santrali (HES) başlıkları ile ilgili olan 456 proje başvurusu değerlendirmeye alınmıştır.

Depremın yıkıcı etkisinin ortaya çıktığı illerin başında olan Hatay'da, maden projelerinin 2022 yılına göre % 70 artması dikkat çekicidir. GES projelerinde önceki yıla göre artış Şanlıurfa'da % 89, Malatya'da %28'dir. Petrol arama projeleri de artış gösteren sektörler arasında yer almış, artış oranları Şanlıurfa'da % 150 ve Diyarbakır'da % 92 olarak gerçekleşmiştir. Kum/çakıl ocağı projesi için ÇED başvuru oranları ise 2022 yılına göre % 450 oranında artış göstermiştir.

2023 yılı ÇED başvuruları incelendiğinde:

- Maden başlığında; Hatay ve Adıyaman Merkez 14, İskenderun 11;
- GES başlığında Şanlıurfa 59, Gaziantep 17;
- Petrol arama başlığında ise Diyarbakır 23, Urfa 5 ÇED dosyası ile en fazla artış olan iller arasında dikkat çekmektedir.
- Hazır beton/çimento santrallerinin ise Doğanşehir, Birecik, Eyyübiye, Osmaniye Polateli, Kilis merkez, Nizip, Bağlar, Bismil, Eğil, Türkoğlu'da, Arsuz, Erzin, İskenderun, Kırıkhan, Payas, Reyhanlı, Samandağ, Defne 1, Dulkadiroğlu'nda 2, Onikişubat'ta 3, Antakya'da 4, Şehitkamil'de 6 olmak üzere geniş bir yayılıma sahip olduğu görülmektedir. Hazır beton/çimento santrallerinin 12 adetinin Hatay sınırları içinde olması yine dikkat edilmesi gereken bir veridir.
- Antakya 14 maden, 4 beton/çimento santrali;
- Onikişubat 8 maden, 2 GES, 3 beton/çimento santrali;
- Şehitkamil 4 maden, 1 RES, 17 GES, 6 beton/çimento santrali ÇED dosyası bulunan iller olarak deprem yıkıcılığına maruz kalmanın yanında, bu projeler nedeniyle ağır bir ekosistem yıkımı tehdidi altındadır.

Katılımcıların yerelden aktarımlarına göre; Malatya'nın Arguvan ilçesinde yapımı devam eden barajın etrafında altın arama amaçlı 150 kadar derin kuyu açıldığı, barajın çıkış noktasından akan suların renginin kıpkırmızı/simsiyah mil aktığı ifade edilmiştir. Kirletici faktörlerin su aracılığı ile geniş yayılım göstermesinden endişe duyulmaktadır. Madenler, baraj, sondaj kuyuları ile orman, endemik bitki ve hayvanların kırma uğratılmaktadır. Malatya'da Yeşilyurt, Doğanşehir Akçadağ, Darende, Hekimhan ve Arguvan olmak üzere halihazırda madencilik faaliyetleri yürütülmekte ve faaliyet esnada çeşitli kimyasallar kullanılmaktadır.

Elbistan'da olmayan suya HES kabulü, bölgedeki mevcut maden sayısının çokluğu dikkate alınmadan yeni arama ruhsatları verilmesi, 6 Şubat'ın hemen ardından 12 Şubat tarihinde ruhsat verme işlemine başlanması aktarım yapanların tepkilerine yol açmaktadır. Mera, otlak, sulak alan ayırt etmeksizin verilen maden arama izinleri yine yetkiyle ifade edilen durumlar arasında yer almaktadır.

Maraş'ta HES ve maden çalışmalarının insansızlaştırılan bölgede bu durumdan yararlanırcasına artığı, taş ocakları için taş/kaya patlatmalarının yaşandığı aktarılmıştır.

Bölge halkı kazandıkları davalarda bile aynı firma/projeyi yeni ismiyle yeniden karşısında bulmaktadır.

ANALİZ: Göç nedeniyle insansızlaşan alanlar, madenciler, GES ve HES'ler için fırsat yaratmış, işlerini kolaylaştırmış ve kolaylıkla verilen izinlerle petrol arama faaliyetleri artmıştır.

Deprem sonrası onarıcı-koruyucu devlet politikalarından, bilimsellikten uzak, kar odaklı hasarlı bina yıkım, enkaz taşıma faaliyetleri ve moloz döküm alanı seçimleriyle doğalında gerçekleşen deprem bir afete dönüşmüştür. Ekosistemi böylesi yıkıma uğramış bir bölgede, çevre üzerinde tahrip riski yüksek projelerin karşımıza çıkması düşündürücüdür. Her ne kadar 2022 yılındaki proje sayılarına göre 2023 yılında azalma olmuşsa da (Hatay artış olan tek ildir) doğayı, insanı öncelemeyen iradenin devam ettiğini görmek endişe vericidir.

Maraş'ın Elbistan, Yazıhan, Doğanşehir, Darende, Battalgazi ve Yeşilyurt, Doğanlıyurt, Kale ilçeleri onlarca taş, kum, çakıl, kireç ocağı, beton santrali, HES, RES ve barajlarla kuşatılmış durumda. Örneğin sadece Arıvan ve Arapkir ilçelerindeki 26 adet RES varlığı, doğaya yüklenen yükün taşınmazlığı ile ilgili olarak ufuk açıcı verilerdir. Elbistan'daki taş ocağının patlatma faaliyetleri ile dağı adım adım tükettiği gözle görülebilmektedir. Tozuma depremedelerin daimi olarak maruz kaldığı bir halk sağlığı sorununa dönüşmüştür.

Pek çok ilde kamu kurumlarına ait binalar hasar görmüş hatta okullar, eğitimin kesintiye uğratılması pahasına kamu binaları olarak kullanılmaktadır. Mevcut durum kamusal hizmetlerin aksamasında gerekçe olarak kullanılmaktadır. Ancak Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği İl/İlçe müdürlükleri 547 ÇED dosyasını "ÇED Gerekli Değildir" kararına bağlarken fiziki sorunları bahane etmemişler.

BÖLÜM 3: YASAL DÜZENLEMELER HAK GASPLARINI ARTIRIYOR, YENİDEN YAPILAŞMA

BÖLÜM 3:

YASAL DÜZENLEMELER HAK GASPLARINI ARTIRIYOR, YENİDEN YAPILAŞMA

Kentin dinamikleriyle, kente yaşayan insanlarla, meclisleriyle, yerel söz hakkı tanımadan bir şeyler inşa etmek ne kadar doğru olabilir? (Diyarbakır)

BÖLÜM 3:

YASAL DÜZENLEMELER HAK GASPLARINI ARTIRIYOR, YENİDEN YAPILAŞMA

TESPİTLER:

Sorumluların yargılanması: Resmi rakamlara göre en az 50 bin kişinin hayatını kaybettiği depremle ilgili dosyalarda henüz hiçbir kamu görevlisi sanık sıfatıyla yer almamıştır. İsiyas Otel, Ezgi Apartmanı, Sait Bey Apartmanı ve Ebrar Sitesi gibi simge davalardaki bilirkişi raporlarında dahi kamu görevlileri "tali kusurlu" sayılmışlardır. **İlk kez** Konya Teknik Üniversitesi tarafından Kahramanmaraş'taki Palmiye ve Hamidiye siteleri için hazırlanan bilirkişi raporlarında **kamu görevlileri "asli kusurlu" sayılmıştır.** Deprem sorumlusu olan tüm kamu görevlileri (Cumhurbaşkanından illerin tüm senelerdeki belediye başkanlarına kadar) hakkında ekoloji aktivistlerinin buldukları suç duyuruları ise kovuşturmayaya yer görülmediği gerekçesiyle reddedilmiştir.

Yapılaşma: Binaların %72'si yıkılan Malatya'da TMMOB'un, yeni inşa edilecek yapıların 5 kat üzeri yapılmaması gerektiği önerisine karşın Yeşilyurt Belediyesi 7 kat için ısrar etmiş ve bu durum mahkemeye taşınmıştır. TMMOB'un bina kat sayılarıyla ilgili itirazda bulunduğu bölgelerde uyarılar, yerel ve merkezi yönetim tarafından dikkate alınmamış, sonuç itirazın yoğunlaştığı çoğu bölge depremde yıkıma uğramıştır. Aktarımcıların ifadelerine göre; şu anda yapılaşmaya dair herhangi bir planlama olmadığı, odaların görüşlerine başvurulmadığı, belirsizlik olduğudur. Örneğin İkizce, insanların yaşamak için yönlendirildiği bir bölge olmasına karşın altından fay hattı geçtiğine dair halk arasındaki söylenti endişe yaratmaktadır. Kahramanmaraş Onikişubat içerisinde yeni yapıların zemin artı 8 kat, Dulkadiroğlu ilçesinde zemin artı 4 kat olarak belirlenmesinin hangi verilere göre yapıldığı katılımcılarca ifade edilen belirsizliklerdendir. **Toprak Koruma Kurulu üyesi, yeni yerleşim alanlarıyla ilgili şu ana kadar yapılan binalar da dahil olmak üzere kurula, bir tane bile gündem gelmediğini paylaşmıştır.**

Merkezi iktidar Elbistan'da 2.000 TOKİ evi teslim edeceğini söylemiş ancak henüz teslim edilen bir tane ev dahi olmamıştır. Konut teslimlerinin yerel seçim süreci ile birlikte hızlanacağı tahmin edilmektedir.

Yasal değişiklikler: Temmuz ayında çıkarılan "torba kanunla" yeni yerleşim yerleri bahane edilerek zeytinlik, ormanlık alan ve meralar imara açılmıştır. TOKİ yetkililerinin aktarımına göre 15 ilde toplam 124 milyon 730 bin metrekare arazi hızlıca imara açılmaktadır. Bu alanlar içerisinde kalan Hatay, Antakya ve Defne ilçe sınırlarında toplamı yaklaşık 321 dönüme ulaşan, tescilli 65 zeytinlik arazi imara açılmıştır.

Yürürlüğe girdikten hemen sonra "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" ile "Bazı Kanunlarda" ve "375 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanuna" dayanılarak Hatay'ın Antakya ve Defne ilçelerinde 207 Hektarlık (sekiz mahalle) alan, Samandağ'ın Atatürk mahallesinde ise 1,60 hektarlık alan "rezerv alanı" ilan edilmiştir. Alınan bu karar ile 50 bin insan mülksüzleşme tehdidi ile karşı karşıya bırakılmıştır.

Yasal değişikliklere itirazlar: Hatay Depremzede Derneği'nin raporunda aktardığına göre; Hatay'da 2023 yılında 20 bine yakın dava açılmıştır, deprem sonrası açılan davaların çoğu hasar tespiti hatalarına yönelik iptal davalarıdır. Rezerv yapı alanı uygulamasına ilişkin ise yine İdare Mahkemesinde iki yüzü aşkın dava açılmıştır. Hak ihlallerine karşı kurumların ya da yurttaşların açtığı davalarda ağırdan alma, cezasızlık ve hukuki görevi yerine getirmeme halleri görünmektedir.

ANALİZ:

"Rezerv alanları" uygulamasıyla devlet tarafından bir mülksüzleştirme politikasının uygulandığı belirtilmiştir. On binlerce insanın yersiz yurtsuz kalmasına neden olacak ve ülke tapusunu merkezi iktidarın eline verecek bu karar derhal iptal edilmelidir.

Depremden etkilenenlerin güvenli konut ihtiyacı en başat sorunken 2022 yılındaki toplu konut proje sayısı 28 olmasına karşın 2023 yılında yalnızca 1 proje başvurusu vardır. Bu durumu krizden yaratılan fırsatın açık tablosu olarak değerlendirmek mümkündür. Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın resmi web sitesinde Murat Kurum tarafından yapılan açıklamada "21 Şubat'tan itibaren 21 bin afet konutunun ilk kazmalarının vurulmuş" olduğunu görüyoruz. Bu bilgi ışığında bölgede başlatılan konut projeleri çevre mevzuatları yok sayılarak devam etmektedir. Yeniden inşa süreci yıkım yaşanan kentlerde kadim bir yaşam olduğu gerçeğini dikkate almadan yürütülmektedir. Her kentin kendi doğasında bulunan malzemelerden, tarihi dokuyu kaybetmeksizin, ekolojik bir yaşamı üretmek mümkünken aynılaştırılan betonlaşmayla az maliyet çok kâr hedeflenmektedir. Sürece yerel halk, odalar dahil edilmemekte, tarım arazilerini yapılaşma alanı tercih etme yanlışı sürdürülmektedir. Yazılı yasalardan bağımsız, reel hayatta suçun sorumlusunun aranmıyor ve cezalandırılmıyor oluşu muhtemel toplu cinayetlerin temelinin atılmasına neden olmaktadır.

Depremi ardından sürdürüle gelen uygulamalar hem yaşam alanları/yaşama hakkı hem de ceza hukuku alanlarında kayba yol amaktadırdır. Olağanüstü hal, olağandışı uygulamaların normalleştirilmesine dönüşmüştür. Yaşanılan ağır zorlukların çözümünün, oy verme davranışına göre şekilleneceği tehdidi sosyal devlet ilkesiyle bağdaştırılamamakta, etik anlamda doğru bulunmamaktadır.

BÖLÜM 4: TÜRCÜ AKLIN ENKAZINDA HAYVANLAR

BÖLÜM 4:

TÜRCÜ AKLIN ENKAZINDA HAYVANLAR

İnsan merkezci hatta sermaye(burjuva)merkezci bu sistemde o kadar yoğun baskı ve saldırılara maruz bırakılıyoruz ki düşünmemizi isteyecekleri son şey başka canlıların yaşamı ve özgürlüğü olacaktır. (Doğanın Çocukları)

TESPİTLER:

Deprem sonrasında hayvanlara yönelik sömürücü egemen bakış değişmeden sürmüştür. Enkazlardan çıkan cins hayvanlara yeni yuvalar bulunamamış, pazarlarda satışa çıkartılmıştır. Yem bulunamaması nedeniyle veya zarar etmemek için hayvanlar ya tacirlere satılmış ya da kesime yollanmıştır. Bakanlık tarafından büyükbaş hayvan dağıtımı yapılarak hayvan cesedi ve sömürü piyasası canlı tutulmaya çalışılmıştır. Gaziantep'in Nurdağı ilçesinde depremden kurtarılan bazı hayvanlar konteyner kente kurulan alanda barındırılmış ve çocuklara psikolojik destek olmaları için atların binek olarak kullanılması istismarı yaşanmıştır. Depremi muhabbet kuşlarının önceden hissedeceğine inanarak insanlar petshoplardan akın akın muhabbet kuşu satın almışlardır. Arap Yarımadası'ndan Hindistan'a kadar pek çok farklı yerden gelen kuş türüne ev sahipliği yapan, önemli göç yolları rotasında yer alan Hatay'ın Samandağ ilçesindeki Mileyha Sulak Alanı'nın biyoçeşitliliği tehdit altındadır. Mileyha'da 231 bitki türü ve 282 kuş türü, pek çok kurbağa, kuş, kelebek, sürüngen, böcek ve mantar türü son bulma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

ANALİZ:

Hayvanların insanlara terapi amaçlı hizmet ettirilerek araçsallaştırıldığı psikolojik sömürü boyutu deprem bölgesinde de artmıştır. Legal olarak yapılan işkence ve kentten ve sosyal alandan çeşitli etiketlerle koparıp kriminalize edilen köpekler ve diğer canlılara yönelik tür kırımı operasyonu gerçekleştirilmektedir.

BÖLÜM 5:
DEPREM SONRASI YENİDEN YAPILAŞMA
(YENİDEN RANTLAŞMA)
AMA YAŞAM ALANI OLAMAMA

BÖLÜM 5:

BARINMA HAKKI GASP EDİLİYOR: SAĞLIKSIZ VE GÜVENLİKSİZ KOŞULLARDA, EKOKIRIM SUÇLARI ÜZERİNE İNŞA EDİLEN GEÇİCİ YAŞAM ALANLARI

Hâlâ Doğanşehir ilçesinde çadır bulamayan aileler var. (Malatya)

Vaat çok, konuşulan çok ama icraat yok! (Kahramanmaraş)

Güvenliği sağlama gerekçesiyle orada tutulan jandarma tarafından bir çocuk istismar edildi. (Adıyaman, Aktarımcı)

Konteynera taşınıncaya kira yardımı kesiliyor, o nedenle insanlar çadırda kalmayı tercih ediyorlar. (Hatay)

BÖLÜM 5:

BARINMA HAKKI GASP EDİLİYOR: SAĞLIKSIZ VE GÜVENLİKSİZ KOŞULLARDA, EKOKIRIM SUÇLARI ÜZERİNE İNŞA EDİLEN GEÇİCİ YAŞAM ALANLARI

TESPİTLER:

Barınma sorunu hâlâ daha deprem bölgesinin en önemli sorunu olma niteliğini korumaktadır. Depremin ilk aylarında yüksek sayıda kent nüfusu köylere göç ederek sağlam kalabilen yapılarda kalabalık aileler olarak yaşamlarına devam etmiştir. Yani insanlar kendi yerlerinden, yıkıma uğramayan yerlere göç etmişlerdir. Ancak okulların açılacağı Eylül ayıyla beraber kentlere geri dönüşler başlamıştır. Geri dönüş; sağlam, kiralık ev ya da konteyner bulunabildiğinde mümkün olabilmiş, halkın bir bölümü ise köyde yaşamaya devam etmiştir.

Deprem bölgelerindeki güvenli konut ihtiyacının karşılanması için üç yol izlenmektedir: TOKİ aracılığı ile üretilecek binalar, müstakil evlerin yerinde dönüşmesi ve bina güçlendirmeleri. Depremin ağır yaralarından biri de bina hasar durumları için verilen çelişkili raporlardır ve kentleri bekleyen en önemli tehlike hasarlı yapıların güçlendirilmesi noktasında yoğunlaşmaktadır. Özellikle ağır ve orta hasarlı binaların hasar durumları, karar verici kişi ve kurumlarla kurulan rüşvet, akrabalık, partizanlık vb. ilişkilerle değiştirilmekte, hasar derecesi daha düşük olarak değiştirilmektedir. Kira geliri elde etmek için orta hasarlı binalar mühendislik içermeyen yöntemler ve basit onarımla yeniden insanların oturmuna açılmaktadır. Depremi yaşayan kentlerde insanlar hasarlı binalarda yaşamaya mecbur bırakılmaktadır. Bu nedenle; depremin birinci yılında dahi devam eden artçı sarsıntılar nedeniyle halkın can güvenliği de tehdit altında olmaya devam etmektedir.

Maraş'ta yapılan aktarımlara göre yeniden güçlendirme kapsamında müstakil evler için 750 bin lira gibi bir devlet desteği olduğu yönünde olup hayvancılıkla uğraşan bazı insanların bu durumu bireysel çabalarıyla halletmeyi tercih ettiği yönündedir. Çok konutlu apartmanlar için daire başına güçlendirme desteği 125 bin lira gibi bir miktara düşmektedir.

Hemen hemen tüm barınma alanlarında özellikle Kürt, Alevi, Hıristiyan, yoksul nüfusların yoğunluklu yaşadığı yerlerde her yağmur sonrası halk çamur ve balçıkla mücadele etmekte, yıpranmış olan yolların iyileştirilme çalışmaları yapılmamaktadır. Halen içme suyu ve kanalizasyon sistemlerine ilişkin hasar tespit çalışmaları da tamamlanamamıştır.

Geçici yaşam alanları: Geçici yaşam alanları için zemin etüdü yapılmadan, coğrafi, topoğrafik koşullar dikkate alınmadan merkezi ve tek elden bir kararla eyleme geçilmiş; ağır yağış ve kış koşullarında halk tekrar afetlerle karşı karşıya bırakılmıştır. Konteyner kentler dere yatakları, tarım arazileri üzerine kurulmuştur. Zemin yalıtım çalışması yapılmadan, su drenaj sistemleri kurulmadan mıcır üstüne inşa edilmişlerdir. Konteynerler yerleştirilirken sel vb ihtimaller düşünülmemiş, plansız-düzensiz biçimde kurulan ve usulüne uygun altyapı çalışmaları yapılmayan konteyner kentlerde su baskınları yaşanmıştır. Konteyner ve çadır kentler, sahra hastanesi (Hatay) selden yoğun biçimde etkilenmiştir. 5 kişi sele kapılarak, 1 kişi de konteynerde elektrik akımı sonucu hayatını yitirmiştir. Hatay'da altyapı çalışmaları yapılmadan kurulan konteynerler çökme tehlikesi yaşamış, yaşanan sellerde defalarca yerleri değiştirilmiş ve halk mağdur edilmiştir. İskenderun'da birçok konteyner kent mühendislik/uzmanlık bilgisi olmaksızın kurulduğu için sağlık sorunlarının bizzat sebebi olmuştur. Kimi konteyner kentlerde zemin kayması sonucu konteynerlerin içlerindeki lavabolar tıkanmış, insanların önemli bir kısmında sağlık sorunları görülmeye başlamıştır. Çadırlar arası minimum mesafe kuralına uyulmamış, acil çıkış imkanı vermeyen yerleşim biçimleri, kentlerde barınan yurttaşlarımızı tehlikelere karşı açık ve savunmasız bırakmıştır. Hatay Dikmece'de yaşayanların 30 Mart'ta alınan iskân kararından ancak yetkililer bölgeye ölçüm yapmaya geldiğinde (Temmuz ayında) haberdar olması, ortaklaşmaya kapalı merkezi yönetimin somut örneklerindedir.

Zemin, ısı ve su yalıtımı olmayan konteynerler sağlıklı barınma koşullarını sağlamamaktadır. Deprem bölgelerinde sağlıklı suya ulaşım ve hijyenik koşullar henüz yeterli değildir. TTB'nin de uyarıda bulunduğu salgın hastalık riski, ciddi bir tehdit olarak konteyner kentlerde kol gezmektedir. Diyarbakır'da 400 ailenin (yaklaşık 1200 kişi) kaldığı konteyner kent, etrafı güvenlik güçleriyle çevrili bir alan olarak orada kalanların toplumsallıktan, kentten, hizmetlerden uzak kaldığı, izole bir alan halindedir. Sivil toplum örgütleri güvenlik gerekçesi ile konteyner kente alınmamakta ve sadece devletin izin verdiği kurumlar bu alanlara girmektedir. Tabipler Birliği, konteyner kentte çok dar alanda, iç içe bir yaşamın hem termal anlamda ısınma hem de havalandırma boyutuyla uygun olmayan alanlar olduğunu, bundan dolayı kış aylarında üst solunum yolu enfeksiyonu ve yaz aylarında daha farklı hastalık riskleriyle salgınların artmasına sebep olduğunu dile getirmiştir.

Depremi ardından kent olarak çok ağır darbe alan Hatay'da 174, Adıyaman'da 58, konteyner kent olduğu kaydedilmiştir. Konteynerlerde, merkezde yaşayan 70 bin, ilçeler ve informel alanlarda 44 bin insanın; toplamda ise 116 bin insanın olduğu aktarılmıştır. Önceden şehir merkezi nüfusunun 350 bin olduğu, 40-50 bin kişinin depremden vefat ettiğinin düşünüldüğü aktarılmış, çoğunun ise göç ettiği dile getirilmiştir. Mevcut durumda şehrin %70'inin konteynerlerde yaşamını sürdürdüğünü söylemek

mümkündür. Yaşam alanlarında ve Adıyaman'da hala "temiz suya ulaşımın" mümkün olmadığını, suların kesildiği, yağışlardan sonra çeşitli altyapı sorunlarıyla suların çamurlu aktığı aktarılmıştır. Yaşanan su sorununun Adıyaman'da ciddi enfeksiyon hastalıkları ve salgın-bulaşıcı hastalıklara neden olduğu orada yaşayan bireyler tarafından dile getirilmiştir. Hatay'da ağır hasarlı evlerinin önünden ve bahçelerinden ayrılmak istemeyen insanların çadırda kaldığı gözlemlenmiştir. Aktarımcılar konteyner kentlerdeki koşullar için çok kötü diyemeyeceklerini ama yeterli olmadığını dile getirmişlerdir. Çocukların ciddi anlamda psikososyal desteğe ihtiyaç duyduklarını fakat bu konuyla ilgili çalışmaların yetersiz kaldığını dile aktarmışlardır.

Adıyaman'da konteyner kentlerin inşasında yerelin, halkın fikri alınmadan, nasıl yapılacağına dair kolektif bir akla başvurmadan merkezi bir karar mekanizmasının sonuçları acı şekilde yaşanmaktadır. Adıyaman'da bulunanların aktarımlarına göre konteyner kentler; mahremiyet alanları düşünülmeden, çocuk ve kadın yaşam alanları oluşturulmadan aksine çocuk oyun alanlarının karanlık, ihmal ve istismara açık yerlere inşa edilmesiyle yaşam alanını çocuk güvenliği açısından riskli bir duruma getirmiş; kadına-çocuğa yönelik şiddet ve istismar durumlarında güvenli alan olma halinden uzaklaşmıştır. Görüşme yapılan Sosyal Hizmet Uzmanı yaptığı aktarımda; ilgilendiği bir çocuk istismarı vakasının konteyner kentin yanlış yerleştirme sorunsalıyla çok ilgili olduğunu belirtmiştir. İnsanların birbirlerini tanıma durumları dikkate alınmadan oluşturulan konteyner kentler kadının konteyner içi alana hapsolmesine ve yabancılaşma hissiyle dışarıya çıkamamasına neden olmuştur. Yine Malatya'dan ve Hatay'dan gelen aktarımlar istismar, şiddet ve uyuşturucu kullanımının arttığı, çocuk ve kadın güvenliği noktasında konteyner kentlerde ciddi risk ve ihmaller olduğu yönündedir.

Aktarımcılar tarafından AFAD'a bağlı olmayan konteyner kentlerde ise ihtiyaçların karşılanmasının imkanlarının çok daha fazla olduğu, toplumsal yaşam alanlarının kadınlar ve çocuklar için nispeten daha iyi olduğu aktarılmıştır.

Yeni konut edinimleri: Evleri yıkılan konut sahipleri için ise sağlam konutlara ulaşmak belirsizliğini korumaya devam etmektedir. Deprem üzerinden bir yıl geçmesine rağmen teslim edilen konut sayısı sembolik rakamlarda kalmaktadır. Merkezi iktidar, evi yıkılan yurttaşlara kiracı olmaları halinde kira yardımı (3.000 TL) yapmaktadır. Bu durum geçim sıkıntısına düşmüş halkı çadırda yaşayıp (Malatya bu illere örnektir) kira yardımını günlük ihtiyaçlarını karşılamak için kullanma çaresizliğine itmiştir.

ANALİZ:

Deprem bölgelerinin tamamında belirsizlik, geleceğe güvensizlik ve umutsuzluk duyguları baskın olarak görülmektedir. Bu duyguların kökeninde özellikle deprem esnası ve hemen sonrasında yardımların ulaşmaması, güçlü, kaosu düzene dönüştüren bir devlet

figürünün bulunmayışı, Kızılay'ın çadır satma skandalı gibi deneyimler yer alıyor. Resmi kurumlar üzerindeki bu algı, depremin üzerinden bir yıl geçmesine karşın yaşam koşullarında gelişme kaydedilmemesi nedeniyle yerleşik bir kanaate dönüşmüş durumda. Konteyner ihtiyacı henüz tam olarak karşılanmamıştır. Güvenli konuta erişim ve normalleşen hayat günlük gerçekliğin çok uzağında durmaktadır. Yaşamı öncelmeden plansız, bilimsel gerçekleri bilmeden/kullanmadan kurulan konteyner kentler yoluyla depremden etkilenen bireylere yeni bedeller ödetilmiştir. Yeniden inşa sürecinin ağır ve tepeden inme biçimde yürütülmesi, bir yandan belirsizlik hali yaratırken bu halin çıktısı olan çaresizlik hissi de baraka kentlerin doğmasına neden olmaktadır. Kentlerin deprem öncesi sahip olduğu yetersiz altyapıya bugün sahip olmak bir hayalin ötesine gidememektedir.

Geçici yaşam alanları oluşturulurken zemin etüdü, coğrafi, topoğrafik koşullar dikkate alınmadan merkezi ve tek elden bir kararla eyleme geçilmiş ve yaşanan yağmurlarda, doğal olaylarda halk tekrar afetlerle karşı karşıya bırakılmıştır. Egemen tarafından tek akılla atılan her adımın halka, doğaya ve canlıya verdiği zararlar günden güne artmıştır.

Hatay ve Malatya örneğinde olduğu gibi seçilen/seçildiği düşünülen (halk bilgilendirme hakkından yoksun bırakılmaktadır) yeni yerleşim alanlarından fay hattı geçmesi, zeminin alüvyal yapısı "acil konut ihtiyaç"ı ve "güvenli konut ihtiyacı" ikilemine düşürmekte, kaygı yaşanan en yoğun duygu olarak günlük yaşamlarına eşlik etmektedir.

Yerinde üretim ya da bina güçlendirmeleri için kredi olarak verilen destek Anayasa'da tanımlı sosyal devlet ilkesiyle uyumsuzdur. Yıkım nedeniyle evlerini, işyerlerini kaybedenler ekolojik temelli ve sosyal adaleti sağlayıcı konutlara hibe yoluyla ulaşabilmelidir.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)'in depremden sonra 5 ay boyunca çalışmaması kabul edilebilir bir durum değilken, kadına, çocuğa yönelik şiddetin artışı, istismarla ilgili ne gerçek bir veriye ne de psikososyal ve hukuki bir desteğe ulaşamama acı gerçeği karşımızda durmaktadır. Görünen odur ki erkek egemenlikli bir sistemin neden olduğu kriz ve travmaların sonucunda yine şiddete en açık hale gelen, en büyük bedelleri ödeyen kadınlar ve çocuklardır. Çocuk Koruma ve Çocuk Güvenliği adına politikası olmayan devlet bu alanlarda çalışma yapmaya gönüllü STK'ların konteyner kentlere girişini engellemekte, çeşitli kısıtlarla zorlaştırmakta ya da ani baskınlarla çocuk oyun alanlarını toplatmaktadır. Çocuklara ve kadınlara yönelik psikososyal destek mekanizmalarının olmadığı ve engellendiği görülmektedir.

**BÖLÜM 6: DEPREMİN ARDINDAN KURUMLARIN DESTEK, YARDIM
BOYUTLARI /HALKIN GEÇİM ALANLARININ DURUMU,
GEÇİNEMEME HALLERİ**

BÖLÜM 6: DEPREMİN ARDINDAN KURUMLARIN DESTEK, YARDIM BOYUTLARI /HALKIN GEÇİM ALANLARININ DURUMU, GEÇİNEMEME HALLERİ

Tatlı suda işlerin her yolunda gittiği zamanda herkes yönetici olmaya bir yerleri yönetmeye talip oluyor. (Kahramanmaraş, avukat)

Yaklaşık 30 kişi falan onların hayatta kalmasını sağlama yönünde tedbirler almaya başladık. Ama hesap edemediğimiz bir şey işte devletin komple yok olacağıydı. (Kahramanmaraş)

BÖLÜM 6: DEPREMİN ARDINDAN KURUMLARIN DESTEK, YARDIM BOYUTLARI /HALKIN GEÇİM ALANLARININ DURUMU, GEÇİNEMEME HALLERİ

TESPİTLER:

Bölgede depremden sonra geçim alanlarını kaybeden ya da başka illere taşınan işyerleri nedeniyle işsiz kalan insanlar geçimlik nafakalarını temin etme gücüne düşmüştür. Depremi ardından göç edemeyen insanlar için hayat oldukça zorlaşmıştır. İşsizlik artmış, var olan enflasyon ve kriz süreci depremden etkilenen bireylerin yaşadığı ekonomik sıkıntıları daha da derinleştirmiştir. Bazı bölgelerde ortaya çıkan bu işsizlik hali, devlet tarafından yeniden yapılaşma ile yeni rant alanı haline gelen taş, kum ocakları ve beton santrallerindeki işçi ihtiyacıyla azaltılmaya çalışılmaktadır. Aktarımcılar devletin, evsiz, işsiz ve yardıma muhtaç olan insanların bu hallerinden faydalanmayı amaçladığını dile getirmişleridir. Böylece yaşam alanlarının talanına dayalı işlerde çalıştırılarak hak ihlallerine karşı da sessiz kalmaları sağlanacaktır.

Hatay'da hasat zamanına denk gelen deprem tarımı bitirme noktasına getirmiş, yaşanan büyük göç kentteki tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin durma noktasına gelmesine ve kalan insanların da bu yıkımda mesleklerine geri dönememelerine neden olmuştur. İhracat durma noktasına gelmiş, kırsallarda çiftçiler çok zorlu dönemler geçirmiştir.

Adıyaman'da çoğu fabrikanın çalışamaz duruma gelmesi bireyleri işsizlikle karşı karşıya bırakmış, hasat dönemine denk gelen depremler çiftçiyi derinden sarsmış özellikle Adıyaman'da temel geçim kaynaklarından olan tarım (tütüncülük vb) çok ciddi hasar almıştır. Yaşadığı zorlu dönemlerde çiftçiler devletten yeterince destek görememiş ve tarım faaliyetlerini gerçekleştirememiştir. Hazır gıda ve koli dağıtımını üzerine kurulu yardım anlayışı bireyleri üretimden uzaklaştırmıştır.

Yardım Boyutu: Depremi hemen ardından ulusal ve küresel ölçekte sivil yapıların yürüttüğü kampanyalarla deprem bölgelerine yoğun biçimde yardımlar ulaşılmıştır. Özellikle yiyecek, gıda, temiz su ihtiyaçları ağırlıklı olarak bu yardımlardan giderilmiştir. Ancak başlangıçta çadır, ilerleyen zamanda konteyner ihtiyacının karşılanmasını en sorunlu alanlardan biri olarak tanımlamak mümkündür.

Genel olarak istifçilik ya da kayırmacılık, yardımların gerçek sahiplerine ulaşmasında problemlere yol açmıştır. Başlangıçta devlet kurumlarının paralize hali ya da iradi iş görmezliği, ihtiyaçların sivil inisiyatifler eliyle karşılanması halini yaratmıştır. Bu durum kamuoyunda "devlet enkaz altında kaldı" tepkisini doğurmuş, depremin onuncu gününden itibaren devlet, otorite sağlamak, alan hâkimiyetini kazanmak amacıyla yer yer zor kullanarak sivil inisiyatifleri bölgeden çıkarmaya çalışmıştır. Belirli semtlerde, belirli alanlarda, konteyner kentlerde aşevleri ve yardım noktaları kurmuş, depremden etkilenen bireyler ihtiyaçlarını bu noktalardan karşılamıştır.

Diyarbakır, toplumsal örgütlülüğün güçlü örüldüğü bir kent olarak geçen yılki raporumuzda da belirttiğimiz gibi depremin ardındaki akut dönemde, Kent Dayanışma Platformu örneğiyle kente dair sözü olan tüm kurumların bir araya gelerek hızlıca refleks göstermesi sonucu süreci daha az hasarla atlatabilmiştir. Fakat hali hazırda barınma sorunu yaşayan insanlar, geçim durumu zorlaşan depremden etkilenen bireyler, devlet kurumlarından yeterli desteği görememiştir. Diyarbakır Kent Koordinasyon Platformu öncülüğünde diğer illerde (Malatya, Kahramanmaraş, Adıyaman vb.) kurulan deprem koordinasyonu üçüncü günden itibaren yardım dağıtmaya başlamıştır.

Benzer bir dayanışma Hatay'da bulunan STK'lar tarafından gerçekleştirilmiş, ihtiyaçlar sivil halk örgütlenmesi ile çözülmeye çalışılmıştır. Yaklaşık üç ay koordinasyon merkezlerine gelenlere bu merkezlerden, gelemeyenlere ise köyler de dahil olmak üzere bizzat evlerine götürülerek yardımların ulaşması sağlanmıştır. Sivil inisiyatiflerin birçok yardım aracına AFAD tarafından el konulmasına rağmen yardımlardan vazgeçilmemiştir. Devletin yarattığı derin boşluk halk dayanışması ile doldurulmaya çalışılmıştır. İlerleyen zamanlarda ise gönüllü dayanışma faaliyetlerinde sönümlenme yaşanmıştır. Örneğin Malatya'daki büyük ölçekli son yardım faaliyeti, Eylül ayında okulların açılması nedeniyle dağıtılan kırtasiye ve okul malzemeleri olmuştur. Yıkıma uğrayan illerin büyük bölümünde Haziran ayından itibaren (Malatya'da Ağustos itibarıyla) yardımlara son verilmiş, yurttaşlar kendi olanaklarıyla ihtiyaçlarını gidermek zorunda bırakılmıştır

Gönüllülük esasıyla yürütülen çalışmalar günlük hayatta gereksinim duyulan ihtiyaçları kapsamının yanında psikososyal çalışmalarını da içermiştir. Hatay Bölgesinde depremden etkilenenlerin tencerelek üretim yapabilmesi için Hatay Deprem Dayanışması ve Ekoloji Birliği ortaklaşarak "Topraktan Doğuyoruz" kampanyasını başlatmış ve 75.574 fidenin dağıtılmasını sağlamıştır.

Hatay başta olmak üzere deprem bölgelerindeki ürünler, kooperatif ve belediyelerin dayanışması ile başka illerde tüketiciye ulaşmaktadır. Ancak depremden etkilenen nüfus büyüklüğü içerisinde bu durum oldukça küçük bir nüfusun faydalandığı bir ölçektir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca ticareti yeniden canlandırmak amacıyla hasar gören işletmelere 200.000 TL ile 750.000 TL arasında kredi verilmektedir (KOSGEB üzerinden). Ancak kredi tutarları, yaşanan kayıpları karşılamaktan uzaktır. Bürokratik işlemlerin karmaşıklığı da depremzede işletmelerin yığınlığa uğrayıp vazgeçmelerine yol açmaktadır. Özellikle "gariban" olarak tanımlanan küçük esnafın bu kredilere ulaşma koşullarına sahip olmamasının yanında haberinin olması dahi mümkün olmamıştır. Kredi yardımı kayırılma yöntemiyle belirli sayıda işletmenin yararlandığı bir olanağa dönüşmüştür. Gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşamama hali burada da devam etmektedir. Resmi rakamlara göre 75.415 başvurunun 39.680'i KOSGEB üzerinden kredi kullanabilmiştir.

Bazı illerde (Hatay, Diyarbakır) devlet mekanizmasından gelen herhangi bir yardım hakkında konuşmak mümkün görünmemektedir. Kimi kentlerde yaşanmakta olan sorunların çözümünde toplumsal pratikler etkili olmaktadır. Örneğin Diyarbakır Kent Dayanışma ve Koruma Platformu tarafından iş insanlarına depremden etkilenen bireylere iş sağlama konusunda bir öneri sunulmuş, istihdam yaratılmaya çalışılmıştır.

Adıyaman'da, konteyner kentlerde yardımların Kızılay tarafından kart dağıtımı (gıda, giyim ihtiyaçları kartlar aracılığıyla gideriliyor) olarak devam ettiği, hazır gıda -koli yardımının artık söz konusu olmadığı görülmektedir.

Hatay'da konteyner kentlere gelen yardımların son birkaç aydır yok denecek kadar azaldığı, ayda 1 kuru gıda, su yardımı geldiği ve halkın gıda sıkıntısı çektiği görünmektedir. Suyun halka dağıtımı noktasında adil bir anlayışın olmadığı ve yardımların dağıtımının, gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmasının hala mümkün olmadığı aktarılmıştır. Sivil toplum kurumlarının yardımların adil dağıtımı konusunda çaba gösterdikleri fakat bunun organizasyonunda hala problemler yaşandığı görülmektedir.

ANALİZ:

Depremin yıkıcılığı, onarıcı/katılımcı sosyal devlet politikalarının uygulanmayışı bölge halkını Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisinin birinci ve ikinci basamağına hapsedmiştir. Fizyolojik gereksinimler ile güvenlik gereksinimlerini karşılama mücadelesi; ait olma, sevgi, sevecenlik ve saygınlık gereksinimlerinin talep dahi edilemeyişi birey/toplum sağlığını ciddi şekilde tehdit etmektedir. Hayatın uzun

süre yardımlara bağılı sürdürülmesi, geçimlik nafakayı elde etmedeki zorluk, sunulana razı olma, dolayısı ile hak talep edememe halini doğurmuştur. İktidarın emek karşısında izlediğı politikalarından anlaşılacağı gibi kapital üzerine inşa edilmiş bir irade için verilene, verildiğı kadarıyla razı olan bir emek gücü gerçekte arzu edilen sonuçtur. İnşaat ve madencilik faaliyetleri üzerine konumlandırılmış bir ekonomi için ucuz iş gücü tam da hedeflenendir. Hem yaşam alanlarını yıkıma uğratabilecek projelere itiraz edilmemesi hem de karlılığın sermaye lehine maksimize edilmesi depremin yarattığı bir fırsata olarak görülmektedir. Geçim sıkıntısı yaşayan emek gücü, yeni ekolojik suç projelerinde çalıştırılarak suça ortak edilmektedir.

Oysa bölgede geniş, verimli tarım arazileri ve tarıma dönmek isteyen halk gerçeğı mevcuttur. Tarımı destekleyen politika/uygulamalar, pazar yaratan yöntemler hem yerel halkın üretim süreçlerine dahil olmasını sağlayacak hem de psikolojik sağaltıma hizmet edecektir. *"Yardım" yukarıdan aşağıya hiyerarşik bir ilişki biçimiyken bizlerin birlikte inşa edecek, üretecek, gerçek bir eşitlikçi iletişime , "dayanışma"ya ihtiyacımız var. İnsanlara üretecekleri, yaşayacakları alanlar, köyler inşa edilseydi belki şu an örebilirdik o ekolojik yaşamı.*

**BÖLÜM 7: DEPREM SONRASI GÖÇÜN BOYUTU
(GİDEN GERİ DÖNMEK İSTER AMA
DÖNEBİLECEĞİ BİR YER OLUR MU?)**

BÖLÜM 7: DEPREM SONRASI GÖÇÜN BOYUTU

(GİDEN GERİ DÖNMEK İSTER AMA DÖNEBİLECEĞİ BİR YER OLUR MU?)

“Zaten depremden bu yana ölüme terk edildik. Hükümetin tutumunu bütün ülke biliyor. Yapılması gereken asli görevini yapmaması, boşvermişlik, krizi yönetememe, yerleşim yerlerinde yaşadığımız sıkıntılar. İlk defa bir yerleşim alanı rezerv alanı ilan edildi. Bu kadar sıkıntının üzerine şu an burada gerçekten artık boğulacak durumdayız. Yaşam alanlarımız çok büyük ölçüde daraltılmış durumda ve rahat hareket edemiyoruz. Sürekli yeni genelgeler çıkıyor, sürekli yeni kanunlar çıkarıyorlar.” (Antakya Çevre Koruma Derneği Nilgün Karasu))

Adıyaman’da yüzbinlerce göç ve ölüme karşın geçtiğimiz seçimde seçmen sayısı arttı, inanabiliyor musunuz? (Adıyaman, Sosyal Hizmet Uzmanı)

BÖLÜM 7: DEPREM SONRASI GÖÇÜN BOYUTU (GİDEN GERİ DÖNMEK İSTER AMA DÖNEBİLECEĞİ BİR YER OLUR MU?)

TESPİTLER:

Göç: Yapılan görüşmelerde Malatya'da resmi olarak yaklaşık 200 bine yakın insanın göç ettiği fakat ikametgâhını almadan giden 300 bin insanla birlikte 500 bin insanın dışarıya göç ettiği düşünülmektedir. Kent dışı göç haricinde kırsala, köylere göç de yoğun olarak görülmektedir. Kiralık ev ya da konteyner bulabilen insanların geri dönebildiği fakat sağlık, eğitim imkânlarının olmayışının da geri dönüşlere izin vermediği aktarılmıştır.

Büyük depremin beklenen bir sonucu olarak büyük bir göç dalgası Adana'dan, İstanbul'a kadar, geniş bölgeye doğru gerçekleşti. Depremlerden sonraki ilk ay içerisinde en azından 3,5 milyon insanın deprem bölgesi dışına çıktığı tahmin ediliyor. Şu an için, yapılan birebir görüşmeler dışında, herhangi bir güvenilir veri mevcut olmasa da önümüzdeki süreçte illerin demografik yapısının değişmiş olacağına dair uzman görüşleri edinilmiştir. Afetlerden sonra yaşanan büyük ölçekli göçler, göç edilen yerlerde nüfus yoğunluğunda beklenmedik artışa ve altyapının zorlanmasına yol açabilir, sağlık sisteminin yetersiz kalma riskini artırabilir, yerel ekonominin ve sosyal yapıların dinamiklerinde hızlı değişimlere sebep olabilir, aileleri ve ailelerin sosyal destek ağlarına kalıcı zarar verebilir. (Kaynak: TÜRKONFED 2023 Kahramanmaraş Afet Durumu Raporu)

Maraş'tan da kent dışına yaklaşık 200 bin kişinin göç ettiği aktarımcılar tarafından tahmin edilmektedir.

Diyarbakır'da kentten kırsala doğru göç yaşanmış ve yine büyük şehirlere göç olmuştur. Aynı zamanda süreçte Diyarbakır diğer deprem bölgelerinden en fazla göç alan yerlerden biri haline gelmiştir.

Adıyaman'da aktarılanlar göçün boyutunun çok yüksek olduğu ancak giden kişilerin başka yerlere uyum sağlamakta zorlandığı ve dönmek istedikleri yönünde olmuştur. Adıyaman'da barınma sorunu, sağlık hizmetinin çok kötü şartlarda oluşu ve eğitimin işler halde olmayışı insanları geri dönmeye zorlayan başat nedenlerdendir ve göçü de artırmaktadır.

Antep'ten dışarıya sosyolojik yapıyı değiştirecek kadar anlamlı bir göçün gözlemlenmediği fakat Islahiye ve Nurdağı'dan buraya göçün yüksek olduğu kaydedilmiştir. Adıyaman ve Maraş taraflarından da Antep'e yoğun göçlerin yaşandığı görülmektedir.

Hatay'da göçün boyutlarının şehrin tamamen yıkıma uğraması gerçeği göz önüne alınarak çok ciddi olduğu görülmektedir. Kente geri dönmek isteyen insanlar için tek seçenek İskenderun olmuş fakat orada da yüksek kiralar halkın geri dönmesine izin vermemiştir. Eğitim öğretimdeki belirsizlik, üniversitenin açılması halinde onbinlerce öğrenci için oluşacak barınma sorunu gibi haller de göç edenlerin geri dönüş ihtimalini azaltmaktadır.

Hatay'dan Ankara'ya 205.405 kişinin göç ettiği belirtiliyor. Son veriler bu sayının 300 bine yaklaştığı yönünde. Antalya, 154 bin 86 kişiyle Ankara'yı takip ederken; 65 bin 86 kişi Mersin'e, 40 bin 442 kişi Kayseri'ye, 40 bin 300 kişi Muğla'ya göç etmiş durumda. Elazığ ise depremden etkilenen 11.il ilan edilmesine karşın 50 bin depremedeyi ağırladığı raporlara konu olmuştu. Göç alan yerlerde ortaya çıkan çarpık yerleşim sonucu kentlerin yapısı bozulmakta, kamusal -sosyal hizmetlerdeki aksamalar, kentsel altyapı sorunları, genel yoksunlukların neden olduğu sosyo-kültürel çatışma riskini beraberinde getirmektedir. Peki, göç veren yer açısından durum farklı mı? Pek sayılmaz. (Hatay 1.Yıl Raporu)

Depremden önceki zamanlarda da Hatay kendi özel durumuyla kitlesel göçler yaşayan bir kent durumundadır. Yaklaşık 500 bin Suriyeli göçmenin, farklı bölgelerden insanların göç hareketiyle en çok göç alan ve veren iller arasındaydı.

Göçmenlerin durumu: Antep göçmen nüfusunun yoğun olduğu bir kent olarak diğer şehirlerden göçlerle bu sayının daha da arttığı anlaşılmıştır. Adıyaman'dan edinilen bilgiler göstermektedir ki ilk zamanlarda konteyner kentlerin oluşumu, dağıtım noktasında Sünnilere yönelik öncelik tanınmış ve alevi mahallelere geç yardım gitmiştir fakat ne yazık ki bu ayrımcılık boyutu "göçmenler" için çok daha vahim boyutlara varmıştır. Göçmenler kentin 40 km uzağında konteyner kentlere mecbur edilmiş ve resmen bu şekilde ayrıştırılarak hedef haline getirilmişlerdir. Onlara gösterilen konteyner kent alanı 7-8 yıl önce ilk yerleştirildikleri ve kötü anılar yaşadıkları alanlardır. Şimdi tekrar bu alanlara gönderilmek insanları tekrar eden bir travma silsilesine maruz bırakmak olmuştur. Edinilen bilgilere göre Suriyeli göçmenler için yapılan konteynerler katlanılan konteyner denilen ve malzemesi çok daha kötü olan konteynerlerdir. Konteyner kentlerde kullanım alanları ortak (banyo, lavabo, çamaşırhane) (kentteki konteynerlerde her konteyner içinde banyo lavabo mevcut iken) ve ısınma ciddi bir problemdir. Göçmenler için oluşturulan konteyner kentlerin insani koşullardan oldukça uzak, ayrımcılık içeren adaletsiz bir yaklaşımı barındırdığı ve kesinlikle bir yaşam alanı olmadığı görülmektedir.

ANALİZ:

Deprem bölgelerinden diğer kentlere ve yurt dışına milyonlarca insan göç etmiş fakat 1 yıl geçmesine karşın bu konuyla ilgili kapsayıcı bir göç çalışması henüz yapılmamıştır. Farklı kentlere yapılan kitlesel göçler, göç alan ve veren kentlerin demografik yapısını değiştirecek, Hatay, Maraş, Adıyaman gibi kendine has hafıza, kültürü olan kentlerin toplumsal ve kültürel dokusunu derinden etkileyecektir. Göç eden insanların geri dönmeleri teşvik etmek üzere, kenti eski dokusuna, yaşam unsurlarına kavuşturucu en ufak bir adımın dahi atılmadığı görünmektedir. Hatay, Adıyaman, Malatya ve Maraş'ta sağlık, eğitim gibi temel hakların sağlanmaması göç eden bireylerin geri dönme ihtimalini giderek düşürmektedir.

Hataylı insanların şu anki kaygısı Hatay'daki çok kimlikli, eşitlikli ve barışçıl kent kültürünün, zenginliğinin tehdit altında olmasıdır.

Bölgede bulunan göçmenlerin insani yaşam koşullarından uzak alanlara mahkûm edildiği, toplumda ötekinin ötekisi konumunda ağır hak kayıplarına uğratıldıkları acı bir gerçek olarak ortadadır. Kentlerde izole alanlarda, hedef gösterilir durumda yaşam alanlarına gönderilen göçmenler, ucuz işgücü olarak sömürüye açık halde hayat mücadelesine devam etmektedir. Diğer yandan kayıtsızlık ve kimliksizlik hali şiddet, istismar durumlarında göçmenler için hak arayışını, hukuki-sosyal destek almayı zorlu hale getirmektedir. Depremden etkilenen tüm bireylerin uğradığı hak kayıpları maalesef onlar için daha da fazladır.

2. KISIM: SONUÇ: EGEMEN AKIL YAŞAMI BOZUMA UĞRATMAYA DEVAM EDİYOR, NE YAPMALI? NASIL YAPMALI?

2. KISIM: SONUÇ: EGEMEN AKIL YAŞAMI BOZUMA UĞRATMAYA DEVAM EDİYOR, NE YAPMALI? NASIL YAPMALI?

"Nasıl ki bizim ilkemiz depremde suçu olmayan herkesle dayanışma ağlarını örmek üzere birlikte çalışmaksa onlarınkisi de para ve rant"

(Hatay Deprem Dayanışması'ndan bir genç)

2. KISIM:

SONUÇ: EGEMEN AKIL YAŞAMI BOZUMA UĞRATMAYA DEVAM EDİYOR, NE YAPMALI? NASIL YAPMALI?

Merkezi yönetim biçimine dayalı yanlış demokrasi anlayışıyla kentler ile ilgili kararlar alınsa dahi **toplumun kolektif bir pratik ve vicdanla yönetim biçimlerini demokratikleştirme gücü bulunmaktadır.** Kent; tarihte ilk ortaya çıkışında aldığı ad olan "polis" kelimesiyle demokratik, ahlaki-etik ilkeleri olan bir toplum ve "yaşam alanı" anlamlarını içeriyordu. Tahakküm ve rant odağında inşa edilen devlet sistemlerinde kentlerin, "yaşam alanı" olmadığı, doğaya uyumlu inşa edilmediği ve demokratik-etik ilkelerle değil kâra dayalı bir anlayışla inşa edildiği ortadadır. 6 Şubat depremlerinin sonuçlarının bu yanlış bakışla ilgili olduğunu unutmamak gerekir. Aradan geçen 1 yıla karşın egemen aklın pratiğinin değişmediği, aksine yıkıma uğrayan kentleri ve doğayı yeni rant alanları olarak tekrar projelendirip ekosistemin renkliliğini bozuma uğrattığı görülmektedir. Toplumsal alanda çok inançlı, çok kültürlü kentleri hedefine alarak zorunlu göç, insansızlaştırma politikalarıyla bu Kentleri kimliksizleştirmeye çalıştığı görebildiğimiz en net hakikattir.

Peki, bizler şimdi bu hakikat karşısında ne yapacağız?

Demokratik, dayanışmacı, hak arama talebinden vazgeçmeyen toplumlara oluşturmak artık yaşamsal bir zorunluluktur. Birlikte düşünme, karar alma, her canlının iradesinin yaşama etki etme halinin evden mahalleye, mahalleden ilçeye ve kente yansımaları birlikte deneyimleyeceğiz.

Büyük depremlerin yaşandığı deprem bölgelerinde kimi kentlerin başka alanlara taşınma durumu konuşuluyor. Kentlerle ve tüm yaşam süreçleriyle ilgili orada yaşayanlarca, uzmanların görüşleri alınarak ve ekolojik, bilimsel demokratik ilkeler gözetilerek bir karara varılması gerekirken yine yaşam alanlarıyla ilgili kararlar halkın bilgisi dahi olmadan merkezi bir masada, doğal toplumsal gerçekler göz önünde bulundurulmadan alınıyor. Bu uygulamalara karşın bizler ekoloji örgütleri, hak savunucuları, emek ve meslek örgütleri ve bütünüyle o kentteki halk olarak bir araya gelip birlikte tartışmalı, alternatif üretmeli, hakikati yılmadan savunmalı ve pratiğe geçirmeliyiz. Yerel tohumdan yanaysak kooperatifleşmeli; demokratik, özgür toplum-doğa diyorsak bunun pratiğini oluşturmalı; ekolojik-demokratik bir yerel yönetim anlayışını belediyelerin önüne görev ve sorumluluk olarak koyabilmeliyiz.

Depremi birinci yılında gelinen noktada;

Hem toplumsal alan hem de doğa tahribatının artması, kendi yaşam alanımızı kültürel ve toplumsal değerlerimizi daha fazla koruma, dayanışma, haklarını arayamayan diğer canlılar için de mücadele etmeyi zorunlu kılıyor.

Havamızı, suyumuzu, toprağımızı, kentlerimizi, köylerimizi, mahallerimizi ve tüm canlılar olarak birbirimizi korumak zorundayız. Hatay'da bir yıldır dayanışma örgütleyen bir gencin dediğı "nasıl ki bizim ilkemiz depremde suçu olmayan herkesle dayanışma ağlarını örmek üzere birlikte çalışmaksa onlarınkisi de para ve rant" gerçeğinden hareketle işlenen tüm suçlara karşı dayanışmak ve yeni toplumsallıkları yaratmak zorundayız. Doğanın bizlerden beklediğı bu, bu aynı zamanda tüm canlılara da borcumuz...

EK: Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'nın internet sitesinde 7 Şubat - 31 Aralık 2023 tarih aralığında deprem bölgesi için il/ilçe bazlı yayınlanan duyurularda Çevre Etki Değerlendirme (ÇED) süreci başlayan projelerin dağılımı aşığıdaki gibidir:

**ADANA ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN
MADEN/ÇİMENTO/ENERJİ PROJELERİ (2023)**

İL	İLÇE	MADEN	PETROL	HES	JES	RES	GES	İNŞAAT/TOPLU KONUT	KUM/ÇAKIL OCAĞI	ÇİMENTO/HAZIR BETON	TOPLAM
ADANA	KARAIŞALI	4					2				6
ADANA	SARIÇAM	1					3			1	5
ADANA	CEYHAN	7								1	8
ADANA	ÇUKUROVA		1								1
ADANA	İMAMOĞLU		1								1
ADANA	ALADAĞ(KARSANTI)	2				1					3
ADANA	FEKE	3				1	1				5
ADANA	POZANTI	1									1
ADANA	YÜREĞİR						2			1	3
ADANA	SAİMBEYLİ						3				
ADANA	KOZAN	2	1								3
ADANA	YUMURTALIK						2				2
ADANA TOPLAM		20	3	0	0	2	13	0	0	3	41

**ADİYAMAN ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN
MADEN/ÇİMENTO/ENERJİ PROJELERİ (2023)**

İL	İLÇE	MADEN	PETROL	HES	JES	RES	GES	İNŞAAT/TOPLU KONUT	KUM/ÇAKIL OCAĞI	ÇİMENTO/HAZIR BETON	TOPLAM
ADİYAMAN	MERKEZ	14				1	2		2	3	22
ADİYAMAN	GÖLBAŞI	2									
ADİYAMAN	ÇELİKHAN	2									
ADİYAMAN	SİNCİK	4			1	2					
ADİYAMAN	BESNİ	1							1		2
ADİYAMAN	KAHTA	1	2				2		1	3	9
ADİYAMAN TOPLAM		24	2	0	1	3	4	0	4	6	44

**DİYARBAKIR ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN
MADEN/ÇİMENTO/ENERJİ PROJELERİ (2023)**

İL	İLÇE	MADEN	PETROL	HES	JES	RES	GES	İNŞAAT/TOPLU KONUT	KUM/ÇAKIL OCAĞI	ÇİMENTO/HAZIR BETON	TOPLAM
DİYARBAKIR	EĞİL	2					1			1	4
DİYARBAKIR	SUR		2				2		3		7
DİYARBAKIR	HANI	1					2				3
DİYARBAKIR	DİCLE	1	1								2
DİYARBAKIR	BİSMİL	2	4				1		1	1	9
DİYARBAKIR	ÇERMİK	2	1				2				5
DİYARBAKIR	ERGANİ		2				1				3
DİYARBAKIR	BAĞLAR	1	1			1				1	4
DİYARBAKIR	ÇINAR		3			1	5				9
DİYARBAKIR	SİLVAN	1	5						1		7
DİYARBAKIR	HAZRO		2				1				3
DİYARBAKIR	KAYAPINAR	2	1				4				7
DİYARBAKIR	ÇÜNGÜS	1					2				3
DİYARBAKIR	YENİŞEHİR	1									1
DİYARBAKIR	LİCE	1									1
DİYARBAKIR	KOCAKÖY		1								1
DİYARBAKIR TOPLAM		15	23	0	0	2	21	0	5	3	69

**ELAZIĞ ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN
MADEN/ÇİMENTO/ENERJİ PROJELERİ (2023)**

İL	İLÇE	MADEN	PETROL	HES	JES	RES	GES	İNŞAAT/TOPLU KONUT	KUM/ÇAKIL OCAĞI	ÇİMENTO/HAZIR BETON	TOPLAM
ELAZIĞ	ALACAKAYA	1									1
ELAZIĞ	PALU	1				1					2
ELAZIĞ	ARICAK	2									2
ELAZIĞ	BASKİL	1					1				2
ELAZIĞ	KARAKOÇAN	1					3				4
ELAZIĞ	KEBAN	1									1
ELAZIĞ	MADEN	2									2
ELAZIĞ	MERKEZ	4					5				9
ELAZIĞ TOPLAM		13	0	0	0	1	9	0	0	0	23

**GAZİANTEP ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN
MADEN/ÇİMENTO/ENERJİ PROJELERİ (2023)**

İL	İLÇE	MADEN	PETROL	HES	JES	RES	GES	İNŞAAT/TOPLU KONUT	KUM/ÇAKIL OCAĞI	ÇİMENTO/HAZIR BETON	TOPLAM
GAZİANTEP	ARABAN	2					2				4
GAZİANTEP	ISLAHİYE	2					2				4
GAZİANTEP	NİZİP	1	1				2			1	5
GAZİANTEP	NURDAĞI	2				1	2				5
GAZİANTEP	OĞUZELİ						2				2
GAZİANTEP	ŞAHİNBEY	2					2				4
GAZİANTEP	ŞEHİT KAMİL	4				1	17			6	28
GAZİANTEP TOPLAM		13	1	0	0	2	29	0	0	7	52

**HATAY ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN
MADEN/ÇİMENTO/ENERJİ PROJELERİ (2023)**

İL	İLÇE	MADEN	PETROL	HES	JES	RES	GES	İNŞAAT/TOPLU KONUT	KUM/ÇAKIL OCAĞI	ÇİMENTO/HAZIR BETON	TOPLAM
HATAY	DEFNE	4								1	5
HATAY	YAYLADAĞI	8				1					9
HATAY	ANTAKYA	14								4	18
HATAY	ARSUZ	2								1	3
HATAY	BELEN	5				1					6
HATAY	DÖRTYOL	1									1
HATAY	ERZİN									1	1
HATAY	HASSA	3									3
HATAY	İSKENDERUN	11								1	12
HATAY	KIRIKHAN	3								1	4
HATAY	PAYAS	2								1	3
HATAY	REYHANLI									1	1
HATAY	SAMANDAĞ									1	1
HATAY	YAYLADAĞI	8				1					9
HATAY TOPLAM		61	0	0	0	3	0	0	0	12	76

**KAHRAMANMARAŞ ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN
MADEN/ÇİMENTO/ENERJİ PROJELERİ (2023)**

İL	İLÇE	MADEN	PETROL	HES	JES	RES	GES	İNŞAAT/TOPLU KONUT	KUM/ÇAKIL OCAĞI	ÇİMENTO/HAZIR BETON	TOPLAM
KAHRAMANMARAŞ	AFŞİN						1				1
KAHRAMANMARAŞ	ANDIRIN	1									1
KAHRAMANMARAŞ	ÇAĞLAYANCERİT	1									1
KAHRAMANMARAŞ	DULKADİROĞLU						2			2	4
KAHRAMANMARAŞ	NURHAK	1									1
KAHRAMANMARAŞ	ELBİSTAN	2					9				11
KAHRAMANMARAŞ	GÖKSUN	1		1			3				5
KAHRAMANMARAŞ	ONİKİŞUBAT	8					3			3	14
KAHRAMANMARAŞ	PAZARCIK	3					1				4
KAHRAMANMARAŞ	TÜRKOĞLU	2				2				1	5
KAHRAMANMARAŞ TOPLAM		19	0	1	0	2	19	0	0	6	47

**KİLİS ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN
MADEN/ÇİMENTO/ENERJİ PROJELERİ (2023)**

İL	İLÇE	MADEN	PETROL	HES	JES	RES	GES	İNŞAAT/TOPLU KONUT	KUM/ÇAKIL OCAĞI	ÇİMENTO/HAZIR BETON	TOPLAM
KİLİS	POLATELİ	1								1	2
KİLİS	MERKEZ						1			1	2
KİLİS TOPLAM		1	0	0	0	0	1	0	0	2	4

**OSMANİYE ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN
MADEN/ÇİMENTO/ENERJİ PROJELERİ (2023)**

İL	İLÇE	MADEN	PETROL	HES	JES	RES	GES	İNŞAAT/TOPLU KONUT	KUM/ÇAKIL OCAĞI	ÇİMENTO/HAZIR BETON	TOPLAM
OSMANİYE	BAHÇE	1				1					2
OSMANİYE	DÜZİÇİ	3				1					4
OSMANİYE	MERKEZ	6					2				8
OSMANİYE	TOPRAKKALE						3			1	4
OSMANİYE TOPLAM		10	0	0	0	2	5	0	0	1	18

**MALATYA ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN
MADEN/ÇİMENTO/ENERJİ PROJELERİ (2023)**

İL	İLÇE	MADEN	PETROL	HES	JES	RES	GES	İNŞAAT/TOPLU KONUT	KUM/ÇAKIL OCAĞI	ÇİMENTO/HAZIR BETON	TOPLAM
MALATYA	DOĞANŞEHİR	7				1	1				9
MALATYA	KALE	1									1
MALATYA	ARGUVAN					1					1
MALATYA	DARENDE	2									2
MALATYA	ARAPGİR						8				8
MALATYA	BATTALGAZİ							1			1
MALATYA	KULUNCAK	1					1				2
MALATYA	PÜTÜRGE	2									2
MALATYA	HEKİMHAN	4					1				5
MALATYA	AKÇADAĞ	3					1				4
MALATYA	YEŞİLYURT	1					6				7
MALATYA	YAZIHAN	3									3
MALATYA TOPLAM		24	0	0	0	2	18	1	0	0	45

**ŞANLIURFA ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN
MADEN/ÇİMENTO/ENERJİ PROJELERİ (2023)**

İL	İLÇE	MADEN	PETROL	HES	JES	RES	GES	İNŞAAT/TOPLU KONUT	KUM/ÇAKIL OCAĞI	ÇİMENTO/HAZIR BETON	TOPLAM
ŞANLIURFA	AKÇAKALE	4				1	6				11
ŞANLIURFA	BİRECİK	1								1	2
ŞANLIURFA	BOZOVA						1				1
ŞANLIURFA	CEYLANPINAR						1				1
ŞANLIURFA	EYYÜBİYE	3				1	2			1	7
ŞANLIURFA	HALFETİ	1					7				8
ŞANLIURFA	HALİLİYE		3				2				5
ŞANLIURFA	HARRAN						10				10
ŞANLIURFA	HİLVAN						3				3
ŞANLIURFA	KARAKÖPRÜ	1					2				3
ŞANLIURFA	SİVEREK		2				12				14
ŞANLIURFA	VİRANŞEHİR						13				13
ŞANLIURFA TOPLAM		10	5	0	0	2	59	0	0	2	78

**DEPREM İLLERİNDE ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN
MADEN/ÇİMENTO/ENERJİ PROJELERİ (2023)**

İL	MADEN	PETROL	HES	JES	RES	GES	İNŞAAT/ TOPLU KONUT	KUM/ÇAKIL OCAĞI	ÇİMENTO/HAZIR BETON	TOPLAM
ADANA	24	0	0	0	2	18	1	0	0	45
ADİYAMAN	20	3	0	0	2	13	0	0	3	41
DIYARBAKIR	24	2	1	1	3	4	0	4	6	44
ELAZIĞ	15	23	0	0	2	21	0	5	3	69
GAZİANTEP	13	0	0	0	1	9	0	0	0	23
HATAY	13	1	0	0	2	29	0	0	7	52
KAHRAMANMARAŞ	61	0	0	0	3	0	0	0	12	76
KİLİS	19	0	0	0	2	19	0	0	6	47
MALATYA	1	0	0	0	1	0	0	0	2	4
OSMANİYE	10	0	0	0	2	5	0	0	1	18
ŞANLIURFA	10	5	0	0	2	59	0	0	2	78
GENEL TOPLAM	210	34	1	1	22	177	1	9	42	497

ÇED (ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRME) SÜRECİ BAŞLAYAN																								
	ADANA		ADİYAMAN		DİYARBAKIR		ELAZIĞ		G.ANTEP		HATAY		K.MARAŞ		KİLİS		MALATYA		OSMANİYE		Ş.URFA		TOPLAM	
	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
MADEN	61	20	26	24	54	15	26	13	25	13	36	61	33	19	8	1	43	24	16	10	15	10	343	190
PETROL	5	3	9	2	12	23	0	0	3	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	5	31	31
HES/GES/ RES/JES	16	15	11	8	25	23	12	10	55	31	7	3	53	22	8	1	14	20	8	7	33	61	242	186
TOPLU KONUT/İNŞAAT	7	0	0	0	0	0	0	0	9	0	1	0	3	0	1	0	2	1	2	0	3	0	28	1
KUM/ÇAKIL OCAĞI	0	0	0	4	0	5	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	9
ÇİMENTO/ HAZIR BETON	3	3	0	6	3	3	0	0	1	7	1	12	0	6	0	2	0	0	0	1	4	2	12	39
GENEL TOPLAM	92	41	46	44	94	69	38	23	93	52	45	76	91	47	17	4	59	45	26	18	57	78	658	456